

1219 – 2019 800 ГОДИНА САМОСТАЛНОСТИ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ И 800 ГОДИНА ЗАКОНОПРАВИЛА СВЕТОГ САВЕ

ТУМАЧЕЊЕ МОЛИТВЕ КОЈОЈ НАУЧИ
ГОСПОД ИСУС ХРИСТОС СВОЈЕ УЧЕНИКЕ, А ПРЕКО ЊИХ И НАС,
УЧЕЊИ ДА СЕ МОЛИМО И ГОВОРИМО: „ОЧЕ НАШ КОЈИ СИ НА
НЕБЕСИМА”. ТУМАЧЕЊЕ ЗЛАТОУСТОВО

Учи о томе како се треба молити, и истовремено устремљује ум наш и од земље узноси и к небесима прилепљује. Заповиједа нам да казујемо: *Оче наш који си на небесима*. Онај што Бога Оцем именује потребно је да буде праведан и да живи тако како себе не би пројавио недостојним тог сродства. Такође поучава да браћа чине

¹ Ове године навршава се 800 година од задобијања самосталности Српске православне цркве. Самосталност Српској цркви, која је до тада била под управом Охридске архиепископије којом су управљали Грци, издејствовао је Свети Сава 1219. године у Никеји код цариградског патријарха Манојла и византијског цара Теодора Ласкариса који су прихватили његову молбу за аутокефалност Српске православне цркве. У сврху добијања самосталности настало је *Законоправило* (*номоканон*), збирка црквених правила (*κανόνες*) и грађанских закона (*νόμοι*) који су били неопходни за управљање Црквом и државом, а које је Свети Сава превео са грчког изворника и прилагодио приликама у Србији. Без књиге божанствених закона (*божъствѣннъ законъ*), које су преко богонадахнутих Отаца узаконили богољубиви српски владари, незамисливо је било добијање самосталности Српске Цркве, као и учвршћивање самодржавности Србије. Настојањем Светог Саве да просвијетли земљу људи својих о вѣсакъмъ правнѣмъ светѣмъ апостолъ и отъьскиѣмъ оуставѣ, да просвијетли црквенимъ правилима и грађанскимъ законима све оне који су у српској земљи позвани на управљање Црквом и државом, српске земље су још почетком XIII столећа постале земље европске хришћанске цивилизације.

Величина Светог Саве и значај његовог прегалничког рада огледа се и у томе што је неколико деценија по своме настанку ова књига превазишла првобитне окви-ре своје намјене и постала кормило (због чега је код Руса и добила назив *Крмчија*) не само Српској, већ и другим православним црквама. Према истраживањима С. Троицког, почевши од 1219. године па све до XIX столећа, а дијелом и у XX столећу, Савино *Законоправило* служило је као главни правни извор за све источно словенство, за све православне словенске цркве, а дијелом и за државе са православним словенским становништвом – за Србију, за Бугарску (1226) и за Русију (1274), те дјелимично и за Румунску цркву.

заједничку молитву, јер не каже Оче *мој*, него Оче *наш*, узаконивши тиме и да молитве приносимо као заједничко тијело Црквено, и да нико не брине само о себи но свагда и о ближњему, и да нико није бољи од другога ни у чему, нити богаташ од сиромаша, нити господар од слуге, нити властелин од њему подређеног човјека, нити цар од обичног војника или мудар од незналице. Свима је даровао исту благородност, свакога је подједнако удостојио да Бога Оцем назива.

Када кажемо: *Који си на небесима*, тиме Бога тамо не затварамо – јер Он јесте свуда и све је преиспуњено славом Његовом – но те ријечи узводе онога који се моли, и живот приљепљује ономе што је на висинама, вишњим обитавалиштима.

А ријечи: *Да се свети име Твоје* значе *да се слави ради нашег живота*, односно *удостој нас да живимо њако чисто, да Те нас ради сви прослављају*.

Ријечи: *Да дође царство Твоје* значе да се не везујемо за оно што је видљиво, нити да оно што је од овога свијета доживљавамо као нешто велико, него да нам доликује умом се уносити ка Оцу и жудити за оним што ће бити, чекајући да се избавимо од тијела наших, онако како је и Апостол о томе казивао. Онај ко такву жудњу има, таквога блага живота његовог не могу учинити гордим, нити га туга и жалост могу сломити.

Оно што је речено *Да буде воља Твоја како на небу њако и на земљи* морамо разумјети тако да тамо не бива ништа недозвољено. Јер, анђели неће нешто послушати, а о нешто се оглушити, већ су послушни у свему и покорни. Тако и нас људе удостој да Твоју вољу не чинимо половично, већ да све што хоћеш Тобом испуњавамо. Врлина се не постиже само кроз наш труд, него и благодаћу свише од Тебе датом. Не каза *да буде воља Твоја у мени* или *у нама*, него свуда, по свој земљи, како би се лаж истребила а истина посијала, како би се зло искоријенило, а повратила врлина те се тако небо ни по чему не би разликовало од земље.

Ријечи *Хљоб наш насушни дај нам данас* казују нам да треба да запамозимо како је и у тјелесном много тога духовног. Ни за богатство, ни за разноврсну храну, ни за славу и част, ни за скупу одјећу нити за шта друго слично, него за хљоб само заповиједи творити молитву. За хљоб започетог дана, а ни за сутрашњи се не бринути, ни за више од данашњег дана – то је забрањено тражити. Не знаш хоћеш ли угледати оно што долази сутра, па зашто да страдаш бринући се? У ријечима које су претходиле говори нам *не брини тие се за сушра*. Хоће да свагда будемо спремни и утврђени, и да иштемо само онолико колико нам неопходне потребе налажу.

Ријечи: *Ойросѣи нам дуїове наше као шїо и ми ойрашїамо дужницима нашим* показују нам преизобиље човјекољубља, јер и оне који након крштења сагријеше удостојава милости, јер им и послјије погружења и новог рођења није одузет дар покајања. Уводи овим молитвени закон, да се кроз сјећање на гријех смирујемо, а уједно и другима дајемо опроштај, ослобађамо се помисли на било какво зло. *И као шїо си себи сам судио*, каже, *шако ћу ши и Ја судиши*. *Онако како ши ойросѣиши сличном себи човјеку и сашруднику и од Мене ћеш шакву йримиши благодати*. Ово и није равно ономе, пошто ти требајући опроштај опрашташ – Бог ни за чим нема потребу. *Ти човјеку йоуш шебе и сашруднику, а Ја шеби слути*. Ти си неко ко је изазивач небројених зала, док је Бог безгрешан, али свагда пројављује своје човјекољубље.

Ријечима: *Не уведи нас у искушење неїо нас избави од злоїа* објављује и поучава нашу немоћ и зауставља гњев, два искушења, тј. напасти, од којих је једна од Бога, а друга од ђавола. Она од Бога нам је на корист, а она од лукавог душегубна. И сваки човјек се моли да буде избављен од напасти и повреде од злога.

(Четврто уводно поглавље *Сарајевскої йрейиса*
Законоправила Свейої Саве, 2015: 25–26)

ПОСЛАНИЦА ИСТОГ ТОГА ВАСИЛИЈА ВЕЛИКОГ ГРИГОРИЈУ БОГОСЛОВУ, О МОНАШКОМ УСТРОЈСТВУ

Препознах твоје писмо, као што другови познају дјецу другова својих по сличности са родитељима која се на њима пројављује. Јер, рећи да није толико битан избор мјеста како би се у теби пробудила љубав према живљењу с нама, све док не дознаш нешто о устројству и провођењу (времена) – заиста бјеше схватање достојно твоје душе, која све овоземаљско сматра за сан наспрам блаженства које нам је у обећању дато.

То како сâм у овом крају проводим дане и ноћи, срамота ме је и да пишем. Оставих пребивање у граду, као узрочнику многих зала; себе оставити још не узмогах, но сам сличан онима што у баркама по мору плове, па не умијући барком добро управљати, смућују се и жале због величине броднице, јер многи таласи је ударају, те и они који се у малим баркама превозе, и они који су у лађама, са свих страна бивају таласима потапани. И у недоумици су шта да чине, док с њима путују ужас и мука.

Такав је и наш живот. Јер, носећи свуда страсти које у нама станују, у таквом смо метежу да ништа значајно од пустиње не задобијамо. Шта треба чинити, и одакле треба слиједити стопе Пречистог ка спасењу? Ако неко, рече, *хоће да иде за Мном, нека се одрекне себе и узме крст свој и за мном иде*, то јесте треба се у тишини ума испитати. Јер очима које се често обраћају тамо-амо, те сад на страну гледају, сад се доле и горе окрећу, није могуће видјети детаљно оно што је пред њима, но онај ко гледа мора учврстити поглед ако хоће да има детаљну слику. Тако ни ум човјечји, будући привучен многим свјетовним бригаама, не може пажљиво гледати на истину. Онога који се још не свеза узама брака, смућују безумне похоте, неукротива стремљења и жудње неке зле. Онога који се већ свезао са супругом друга смутња брига преузима: ако је бездјетан – жеља за дјецом, када се роде дјеца – брига о одгоју дјеце, чувању жене, труд око дома, надгледање слуга. Некоме се деси болест, неко због сусједа на суду буде испитиван; невоље на путовањима; орање и сијање, а без добитка.

Сваки дан засебно доноси души помрачење. Ноћи, преузимајући дневне бриге, сличним привиђењима варају ум. Од овога је једино избегавање бјежати од овога свијета. Одвајање од свијета не значи бити тијелом ван њега, но душу отргнути од тјелесне љубави. И бити без града, без дома, без својине, недружељубив, не стицати, као да не живимо живот, (бити) неумјешан (у људским пословима), не бити причљив, не знати људска учења, а бити спреман примити у срце оне представе које су од Божанског учења. Припремање срца је у томе да се оно одвоји од злог обичаја (разних) учења којих се раније држало, јер као што на воску није могуће писати ако се не загладе претходне слике, тако се ни у душу не могу положити Божанске заповијести, ако се не истргне из ње оно што је од злих навика.

Уз све остало, и ову велику корист нам даје пустиња: утишава наше страсти и даје мјеста разуму да ове потпуно одсијече од душе. Као што се звијери лако лове у хладно вријеме, тако похоте, и гњев, и страсти и остала отровна душевна зла, утишавши се ради (нашег) ћутања, и не вршећи насиље честим раздраживањем, лакше бивају побијеђена силом (разума).

И наше мјесто је такво, удаљено од вреве људске, тако да уздржање нико од оних изван не прекида често. Побожно уздржање храни душу божанственим мислима.

Шта је блаженије од овога – анђелском лику уподобљавати се на земљи: истовремено са почетком дана стати на молитву, и појањем и пјесмама указивати поштовање Саздатељу; потом, када засија чисто сунце, прихватати се посла; увијек присутном молитвом и појањем, као сољу, допуњавати дјелање?! Јер, тишину и немање брига дарују духовном устројству пјесме и молитве.

Ћутање је основа очишћења душе. Нити да језик говори о човјечјем, нити да очи посматрају красоту или складност тијела, ни слухом да се слаби моћ душевна, слушајући пјесме које маме ка сластима, ни ријечи људи који глуме и изазивају смијех, што обично више од свега нарушава душевну силу.

Ум који се не расипа за оним што је изван, нити се расијава у свијет кроз чула, улази у себе, а сам собом усходи на мисли о Богу. Обасјаван таквом Добротом блиста, и долази до заборављања саме природе. Не мисли о храни, нити даје души да се о одјећи брине, већ, имајући умирене бриге о земаљском, сав свој труд преусмјерава на стицање вјечних блага: како да се укријепи у цјеломудрености и храбрости, како у праведности и разумности, и у другим сличним врлинама које су раздијелене по сродности, које онога који је ревностно живљења уче да сваку усаврши.

Велики пут, којим се проналази слично овоме, јесте и поучавање Божанственом Писму, у коме се могу наћи и поучни примјери. Затим, житија светих мужева предана у списима, као неки душевни обрасци, који нам предлажу чињење добрих дјела као подражавања њиховим побожним животима. Тако, ако неко осјети да се треба поправити, ове поштује као нека општа лјечилишта у којима налази лијек за своју болест. Ако је потребан видар цјеломудрености, нека често прелистава повијест о Јосифу, и од њега се учи дјелима цјеломудрености, налазећи да је он имао не само силу да одоли сластима, већ да је истрајно ревновао у врлини. Храбрости ће се научити од Јова, који не само да је животним обртом постао од богатог сиромах, од многодјетног бездјетан у једном трену, и који је остао несатрвен при свему сачувавши разум душе, већ се не прогњеви ни на другове који су му, дошавши да га утјеше, изналазили његова зла и повређивали га ријечима бесједе. Опет, погледај како је то истовремено бити кротак и великодушан, а јарошћу се на гријех разјаривати. Кротост према човјеку наћи ћеш код Давида, силно храброг у ратовима, кротког и непомичног када треба узвратити за зло непријатељима. А такав је и Мојсије. Са великом јарошћу устаје на оне који су

сагријешили Богу, а кротком душом трпи оно што се на њега наваљује. И свугдје, као што живописци када пресликавају с иконе лик, често погледају на икону, трудећи се да отуда лик пренесу на своје дјело, тако и онај који се труди да удјелом у свим врлинама учини себе савршеним, треба да гледа на житија светих као на неке покретне и дјелатне ликове, и њихова добра подражавањем чини својим.

Опет, ако за читањем следују молитве, душа коју покреће жудња ка Богу биће силнија и крепкија. Добра је молитва, јер она мисао о Богу чини јасном у души. А у томе је уселење (самог) Бога у нас, да имамо у себи утврђено сјећање на Бога. Тако постајемо црква Божја, када ово сјећање не бива често пресијецано земаљским бригама, нити се ум смућује неочекиваним страстима, но богољубац, бјежећи од свега, к Богу одлази, изгонећи страсти које га позивају на неуздражање, и он проводи вријеме у занимањима која воде ка врлини.

Најприје се треба потрудити да не останемо лишени учења ријечи мудрости, већ да питамо без спорења, и одговарамо са уважавањем, не прекидајући онога који бесједи када говори оно што је на потребу, нити (треба) жудјети да јасније изложимо своју ријеч, постављајући мјеру и бесједи и слушању. Учење треба примати без стида, а поучавати без зависти, и ако се нешто од другог научило, не скривати да је тако – јер дјецу скривају зле жене које их рађају са туђим мужевима – но јасно објављивати ко је отац поуке.

Погодно је љубити средњу јачину гласа, тако да због тихости ријеч не измакне слуху, али ни да због велике вике буде напорна слушаоцима. Најприје треба провјерити себе: шта желиш рећи, па тада изнијети ријеч пред људе. Благо говори у молитвама, слатко у бесједама – не слатко забаве ради, већ с љубављу ради благонаклоне утјехе. Суровост у свакој прилици одбацивати. Ако се и догоди да је неке потребно запријетити, будући сам претходно научен смиреномудрености, бићеш добро прихваћен од онога коме треба исцјељење. У запрећењима нам је најнеопходнији примјер пророка који Давиду, када сагријеш, не наведе сам оптужујућу ријеч но, казујући о неком другом лицу, постави њега самог за судију своје гријеху, те овај сам себи изрече суд. Ништа лоше тада он не могаше рећи на изобличитеља.

Смиреној и скрушеној мудрости доликују очи које гледају у земљу, лице жалосно, коса нечешљана, одјећа нечишћена. Оно што уплакани удешавају свјесно, то код нас треба да буде без удешавања. Риза да буде

појасом притегнута уз тијело, појас да не буде изнад бокова као код жена, нити слабо притегнут па да се риза раширује, што је безумно. Ход да не буде ситан и љењив, јер такав указује на душевну ослабљеност, али ни брз и оштар, јер такав пројављује јаросна стремљења душе. Намјена ризе је једна: да довољно покрива тијело и зими и љети. Ризу не бојити бојама, ни танка или мека платна тражити, нити је украшавати, јер то је исто што и женско украшавање, што оне удешавају вјештачки, туђим бојама своје образе и косу мажући и украшавајући. Ипак, нека риза буде довољно дебела, да нам кад је обучемо није потребна друга да бисмо се загријали. Обућа нека је наоко убога, али да нам може дуго задовољавати потребу.

Једноставно речено, како од одјеће имамо најнеопходније, тако (нека је) и у храни. Хљоб ће задовољити потребу и вода угасити жеђ здравоме, и још нешто варива од сјемена, уз најнужније потребе, да би се сачувала крјепост тијела. Не јести жустро ради стомакоугађања, већ увијек по устаљеном обичају и кротко, и чувати се од сласти. Чак ни тада нека ум није без мисли о Богу, већ и сама та храна, и саздавање тијела које се њоме насићује нека су нам повод за славословље: како Творац свега замисли различите врсте хране прикладне сваком тијелу понаособ. Молитве пред окушање хране треба савршавати достојно добара Божјих, и оних која нам је дао сада, и оних која су нам припремљена у будућем вијеку; молитве по устајању од трпезе ради благодарења за оно што нам је дато да имамо за јело, и за искање онога што нам је обећано. Један час је одређен за храну, и нека он буде при крају дана, због тога што је он једва одвојен за тјелесне потребе, а остатак нека буде за савршавање умног дјеловања подвижника.

Овакво испосничко провођење дана природно прате лаки снови и спремност на буђење. Сан треба прекидати ради размишљања о важним стварима. Јер, заробљени дубоким сном ослабљујемо своје удове, и предајемо их на игру бесловесним привиђењима која нас умртвљују сваки дан. Но, што је другима јутро, то је подвижнику побожности поноћ, јер више од свега ноћна тишина дарује души занимање, те очи и уши развратне ријечи или виђења не пуштају у срце, већ ум сâм са Богом пребива, и исправљајући себе сјећањем на гријехе, поставља себи правило да се уклања од зла, и од Бога моли помоћ да своје трудове оконча.

(25. поглавље *Сарајевској ирејиса*
Законоправила Свештој Саве, 2015: 207–210)

**ПОСЛАНИЦА БЛАЖЕНОГ НИЛА ЦРНОРИСЦА,
УПУЂЕНА ПРЕЗВИТЕРУ ХАРАКЛИЈУ**

**КОЈИ СУРОВО НАПАДАШЕ ОНЕ КОЈИ СУ САГРИЈЕШИЛИ, И КОЈИ
ЈЕ ГОВОРИО ДА ЗА ПОКАЈАЊЕ НИЈЕ ДОВОЉНА ИСПОВИЈЕСТ
УСТИМА, АКО СЕ НЕ ТВОРЕ ДЈЕЛА ИСПОСНИЧКА**

Чини ми се, заиста, да не разумијеш Божанско Писмо, будући да си управио ум само на један његов дио који објављује гњев Божји, никако не знајући за све изливе Божјег човјекољубља у остатку Писма. Такав под видом пастира вражија дјела твори, продајући злим бјесовима жагање кроз очајање, не желећи да прими у ум оно што је пророк Језекиљ рекао: *Крв ѿоинулої из руку ѿасѿира ћу ѿражиѿи!* Како ти смијеш човјека очајањем погубити? Христос за њега не одби душу своју дати! Како превеликом тугом хтједе потопити Фаустина, који у дубоком смирењу пред свим људима исповиједи своје гријехе, када такво шта велики Павле не хтједе учинити, већ након што онај који је сагријешо позна (свој) гријех, призна га за свог ближњег, и Коринћане мољаше да тврду и силну љубав према њему имају?! И још, када треба засадити виноград Христов – бескористан си некако и љењив, а да засађено одсијечеш и ван Цркве метнеш – за то си некако и брз и бодар, и трудољубив постао. Не говори, човјече, да онима који дјелом сагријешоше Господ на исповијести неће примити ријечи ако само њих принесу! Тако говорећи, ниси далеко од „чистих” по имену а нечистих по дјелима незналица новатијана, јер они у изобиљу безумља и глупости бескорисне, да не кажем душегубне, одбацују свако покајање послје крштења.

Ти, пак, не желиш да примиш покајање које само ријечима бива, и слушаш само оног великог Мојсија када, не као успут, но веома ревносно, тражи од архијереја Арона да, објављујући покајање сваке душе која сагријешо, приноси јаре за гријехе, након чега добијаху и опроштај.

Добро је, заиста, и веома прикладно да снажније душе чине дјела исповиједања, као постом, и бдијењем, и лежањем на земљи и костријети, посипањем (себе) пепелом, и дарежљивом и тајном милостињом, и другим плодовима који доликују дубоком покајању. Ако због немара или због невоље неке, или због неке немоћи, или због велике љености неко не стекне горе наведене помоћи, Господ Исус, Који умрије за људске гријехе и безбожности и за сваку нечистоту, неће одбацити исповијест устима, већ прима и ријечи покајања као принос Њему принесен,

као што и Мојсије прима козју длаку, која је најмање вриједна, уз порфиру драгоцјену и злато и остало.

Каквим мукама и трудовима се цариник спасе – не простим ли ријечима смирења? Којим ли се знојним трудовима разбојник са крста у Рај, у живот пресели – не малобројним ли ријечима исповиједања Христова Царства?

Погледај, презвитеру, како у Свештеном Писму није проповиједана само строгост и гњев Божји, но и човјекољубље неиспитљиво, као што, у наше име, Писмо говори Господу: *Јер је велика Твоја милост на мени.* Што смо више сагријешили, то више нама који се кајемо излива море Свог великог милосрђа, гасећи огањ наших зала. Дужан си помишљати не само на суд, већ и на човјекољубље Христово: учио је људски род ономе што је корисно, сишао к нама и бдио над нама да не погинемо.

Тако Навуходоносор, који је чинио сва могућа зла, нечовјечности и безбожности, и крвљу земљу напојио и никада није спровео (у дјело) нешто по добром промишљању, већ себе и Божјим противником начинио, ипак када се у звијер претвори, и по Божјем суду постаде (као) стока, само усмено се исповиједивши и ријечима немногим, те он који је дјелима без мјере безаконовао наслади се милости од Бога Који је осудио оно од раније, и прими царски престо, и сваки вид части и достојанства доби, како рече ријеч Божја: *Јер ако њагне јарост моја на онога коме судим, оћеш ћу ја исцјелиши. Ја ћу се њроћевити и Ја ћу њомиловати.*

Не говори као незналица да просте ријечи покајања Бог не прима, јер ћеш морати рећи да Бог прима богате приносе, злато, сребро и томе слично, а двије лепте удовичине никако! И шта да учиниш, како бих ти вјеровао да разумијеш Божанско Писмо, кад (заборављаш) вапај Спаса у Јеванђељима: *Није воља Оца Мојега да њоине ни један од ових малих?!* Ти многе и велике хоћеш да лишиш спасења, будући да говориш да ријечи покајања, саме, не прима Бог. Гдје ћеш смјестити оно што је Господ рекао кроз Исаију пророка: *Говори њрво ти своје њријехе да се њйрвади?!* Прима наш Саздатељ од оних који се желе спасити не само чистоту и правду, мученичко страдање и испоснички богоугодан живот, но и жалост због гријеха, и ударање у чело, и бијење у прса, и преклањање кољена, и уздизање руку са болом у срцу, и цјеливања блуднице која Му је ноге обгрлила, и сјетан због гријеха глас, и уздисање из дубине срца, плод усана које се исповиједају имену Христа Исуса, и плачно ридање, и капи сузне, и помисли плачне, и разум који с болом вапије, и погледа-

ње очију к Богу. И оне који плачу због ђавољих напада и великог насиља, и своје немоћи, те се неки могу противити са многим храброшћу, а други не могу, па у искушењима лако уловљени бивају и брзо падају.

За све оне које претходно поменух и са свима њима, прима Бог и уста која по Давиду говоре: *Саџријеших Госџогу мојему и зло учиних љред Њим*. Уопште, много је онога што људи који су сагрјешили чине и што изгледа малено, а велико спасење доноси онима који се кају за своје гријехе. Погледај и на великог Мојсија, штавише на Бога Који им закон предаде да не само волове и козе, овце и јарад за своја сагрјешења приносе Господу, и друго што је у богатих, но много више промишљајући о онима чије су душевне силе изнемогле, ради њиховог спасења, и немоћима убогих помажући и преклањајући се ка потиштеним, да не отпадно, полаже закон да све до голуба и грлице и мало брашна имају приносити.

Ни ти их, презвитеру, не унижавај, но прими срце скрушено и смјерно, и угриј, и поучавај и спасавај, не тражећи само тешке плодове исправљења кроз дјела испосничка, већ примај и ријечи оних који се кају за своје гријехе, и исповиједају ти са многим смирењем зла што учинише. Велика је сила покајања која нас као снијег убјељује и као вуну чисти, чак и ако су раније дуго чињени гријеси оцрнили душу злим дјелима и изопачили је. Рече Бог онима који се кају: *Сџојше наџи умом, као осуђе-ни, и жалосџи (вашој) љресудићу са слободом, и оџићи ћеште овјенчани као љраведници*. Милосрђе је Моје на свим дјелима мојим. Зато се и обраћамо Богу са: *Дјела смо руку Твојих – не љоџуби, Госџоде, дјела руку Твојих*. Пише у књигама о Јову: *Госџод љодиге оне оборених очију, и сџасићеш се у чистџоџи руку својих*. Ово значи да и грешника спасава који тугује у покајању и у скрушењу великом, као цариника који без смјелости бјеше, и бијаше се у прса говорећи: *Госџоде очистџи ме љрешника!* Јер, Господ таквим грешницима рече: *Преклонџше ми се из дубине душе као осуђени, и истџе вијенце са љраведнима ћеште љримџи*. Тако се спасавају они што су погледа у земљу упереног – дјелотворном врлином, не творењем Божјих заповијести но човјекољубљем Божјим и исповиједањем. Који са многим смирењем и скрушеношћу срца своје гријехе исповиједа, он се спасава таквим видом покајања и дубином смирења.

А ти се спасавај у чистоти руку својих, то јест у добрим и врлинским дјелима (Писмо рукама обично назива врлину), спасавај се вапијући к Богу: *Сачувај душу моју, Владико Христџе, ако ме кад ђаво љокраде одво-*

живши ме од ѿравде, и ако ѿостанем као они који у ров силазе (а ров означава ад и таму грјеховну), без престанка моли Спаса говорехи: Спаса слугу Свој, Владико, који се узда у Тебе!

(45. поглавље *Сарајевској ѿрејиса*
Законоправила Светиој Саве, 2015: 228–230)

ИЗБОР ИЗ ДРУГИХ ГРАНА²

Учитель, ако је и свјетовни човјек, нека је добро упознат са рјечју учења и беспријекорног живљења. Такви нека поучавају, јер ће сви бити поучени Богом (15. правило Друго поглавље: *Светиој аѿостіола Павла*);

Сваки муж и жена вјерна, ујутру уставши од сна и умивши се, прије било каквих других послова, нека се помоле. Ако имају и неке писане поуке, нека читају. Нека им је од сваког дјелања важнија ријеч благовјерја (16. правило Друго поглавље: *Светиој аѿостіола Павла*);

Епископи су беспоговорно дужни да уче људе који су им потчињени благовјерним заповјестима, и да их усмјеравају на правовјерје и непорочан живот (*Из ѿрвој Поілавља ѿравила светіих Аѿостіола*);

Који је постављен за новац нека се свргне као и онај који га је поставио (2. правило 22. Поглавља: *Украјко о временима за оне који су саіријешили*);

Ако неко од цркве изостане без нужде дуже од три недјеље, нека не буде причешћен. Уколико неко без икакве нужде и велике напасти три недјеље буде изван цркве, ако је клирик нека се извргне, а ако је свјетовњак нека се одлучи (80. правило *Светиој шестіој Васељенској сабора шіо је био у Констјаншїиновом іраду, у Трулској ѿалаши, и шумачење*);

Онај који се предаје врачарима или њима сличнима, нека понесе запрећење као за убице. Предајући се врачарима или бајачима, или маговима на учење њихове зле вјештине, запрећење прима као намјерни

² Превод дајемо према преводу *Сарајевској ѿрејиса* који се налази у штампџ, а који представља први цјеловит превод *Законоправила Светиој Саве* на савремени српски језик. Овом приликом изражавамо захвалност Братству манастира Светог Николаја у Добрунској Ријџи, преводиоцима овог монументалног српскословенског споменика, на уступљеном тексту.

убица. Који вјерује врачарима, или их уводи у свој дом ради проналажења или очишћења од тровања, или откривења некаквих тајни, нека су у запрећењу шест година као што заповиједа 61. Правило Шестог Васељенског сабора у Константинограду у Трулској палати и 83. Правило из ове Посланице Василија Великог (72. Правило *Светиої Василија Великої из посланице Амфилохију, ейскоїу иконијском и Диодору и из његових посланица некима друїма, и шумачење*);

Нека се недјељом и празником позоришта не окупљају. Свака недјеља се прославља као дан Васкрсења Христовог, а дани Господњих празника слобода су хришћана. Јер у те свијетле и свете дане хришћани се сабирају у цркви, те у такве часне дане не приличи организовати позоришта или трке коња или било каква друга такмичења (61. правило 15. Поглавље: *Светиої и ѿмијесної сабора који бјеше у Карџаїни, и шумачење*);

Шеста заповијест говори о празницима, да су празници седам дана прије Пасхе, седам дана по Пасхи, и дан Христовог рођења, и свето Богојављење, и дан страдања светих Апостола, и свака недеља. У тих петнаест дана који су прије Пасхе и по Пасхи, не одржава се ни позориште, ни суд не суди, не потражује се ни јавни дуг ни лични (16. Глава 1. 47. Поглавље: *Грана из различийих наслова, шј. їрана нових зайовијести цара Јустинијана*);

Ако се догоди да царски празник пада у недјељу, тј. сјећање на дан његовог рођења, или рођење његовог сина и кћерке или неког од таквих, позориште се преноси у други дан. Онај који позориште даје у недјељу, да буде лишен војног звања, и имање његово да се раздијели. И онај који позива на суд, пошто је преступио закон, такође ће пострадаати (18. Глава 4, 47. Поглавље: *Грана из различийих наслова, шј. їрана нових зайовијести цара Јустинијана*);

Јеретицима не приличи да улазе у цркве правовјерних (6. правило 10. Поглавље: *Свети сабор ѿмијесни који се у Лаодикији сабра*);

Правовјерни не треба да улазе у цркве јеретика нити да поштују њихове лажне мученике (Шесто уводно Поглавље, 12. Грана. *О јеретицима, Јеврејима и Јелинима. 34. їравило, 6. Тиїле зборника їравила и їриїадајуће їлаве свакој од їиїиїи. На нашем језику їиїїла значи їрана, а їрана се јасније назива збирка или зборник*);

Иако је многима прије нас било по вољи да се прихвата стицање лихварством, па и до сада суровошћу и безумљем зајмодаваца, ми ипак ово, као недостојно нашег хришћанског живљења, нађосмо за потребно одбацити, као што је и Божијим законом забрањено. Тако, дакле, заповиједа наше човјекољубље: никако ништа, ни због каквог разлога лихву узимати, да не бисмо мислећи да закон чувамо, закон Божији преступали [...] (*Из Градског закона, Грана 16, О Зајму и zaloју*).

Већи од других дарова Божијих, дарованих од Вишњег човјекољубља, јесу свештенство и царско достојанство. Један службу Божију врши, други људима влада и о њима брине. Од једног и истог извора обоје исходи и украшава живот човјечији. Јер, ништа тако не потпомаже царску власт као поштовање од свештеника, јер се и за њега самог увијек Богу моле. Ако буду сасвим непорочни, и буду имали смјелост пред Господом, цареви ће право и како доликује почети уређивати предане им градове и оне који су под њима. Настаће неко благо сагласје које добро дарује животу људском. Ово ће бити, вјерујем, ако се сачува држање свештених правила која нам предаше апостоли, ти праведно хваљени и поштовани очевици Бога Слова, и сачуваше и исповиједише Свети Оци (45. Поглавље. *Из свитка божанствених зајовијести које су у божанственом наслеђу цара Јустинијана, 235*).